

การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE USE OF THE 4 BRAHMAVIHARA PRINCIPLES IN THE MANAGEMENT OF KHAO PHRA SUBDISTRICT MUNICIPALITY ADMINISTRATORS PHIPUN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ดวงใจ กรายแก้ว และ กันตภณ หนูทองแก้ว*

Duangjai Kraikaew and Kantaphon Nuthongkaew*

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kaykai20082511@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษา แบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบล เขาพระอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า 1) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านมุทิตา รองลงมาคือ ด้านกรุณา ด้านเมตตาและด้านอุเบกขาตามลำดับ 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ ผู้บริหารต้องยึดหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นแนวทางในบริหารงาน เพื่อควบคุมกำกับจิตใจ โดยการแสดงออกในด้านความรัก ความปรารถนาให้ทุกคนมีความสุขและให้ความสงสาร คิดช่วยเหลือผู้อื่น รวมทั้งสัจธรรมทั้งหลายให้ พันทุข์ รวมถึงด้านจิตใจ พลอยยินดีกับคนที่เขาได้ดีมีความสุข รวมถึงอาการที่แสดงออกด้วยความเที่ยงตรงเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง ด้วยรักและซึ้งใคร ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ผู้ใดมีพรหมวิหาร 4 ผู้นั้นย่อมมีจิตใจที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ

คำสำคัญ: การใช้, พรหมวิหาร 4, การบริหาร, ผู้บริหาร, เทศบาลตำบลเขาพระ

Abstract

The purpose of this research article is to study 1) the use of the four brahmavihara principles in the administration of the administrators of Khao Phra Subdistrict Municipality, Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province 2) guidelines for promoting the use of the four

brahmavihara principles in the administration of the administrators of the Khao Phra Subdistrict Municipality, Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province It is mixed methods research. During quantitative research The sample group consisted of 381 people. The research instrument was a questionnaire. Statistics used to analyze data These include the mean and standard deviation. and finding the Pearson correlation coefficient. The use of the 4 Brahmavihara principles in the management of the administrators of Khao Phra Subdistrict Municipality, Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province, overall and in each aspect, is at a high level. and qualitative research There were 5 key informants. The tool used in the research was a structured questionnaire. The results were found: 1) The use of the 4 Brahmavihara principles in the management of Khao Phra Subdistrict Municipality administrators. When considering each aspect, the aspect with the highest average value is Mudita, followed by kindness, kindness, and upekkha, respectively. 2) Guidelines for promoting the use of the 4 Brahmavihara principles in the management of Khao Phra Subdistrict Municipality administrators. Executives must adhere to the 4 Brahmavihara principles as guidelines for management. To control and direct the mind by expressing love Wishing everyone happiness and compassion Think about helping others. Including all animals to be free from suffering, including the mental side. Ploy is happy with the people who are good and happy. Including symptoms that are expressed with honesty, fairness, impartiality, with love and hate for anyone. Doing good gets good, doing bad gets bad. Whoever has the 4 Brahmavihara will have a mind. Complete in body and mind

Keywords: Use, Brahmavihara Principles, Administration, administrators, Khao Phra Subdistrict Municipality

บทนำ

พรหมวิหาร เป็นหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติแล้วทำให้สังคมมีความสุข มีความรัก เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน มี 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ด้านเมตตา หมายถึง ความรัก ความหวังดี รักอย่างมีเมตไตรจิตซึ่งเป็นกุศลจิต ประการนี้จะเห็นผู้อื่นเป็นสุขคิดอนุเคราะห์เขาด้วยความหวังดี ด้านกรุณา หมายถึง ความหวังดีจะช่วยเหลือ มีลักษณะสงสารเพื่อนที่เดือดร้อน เจ็บ ตายด้วยกันและเกิดรู้สึกห่วงใยเมื่อเห็นเขาได้รับความทุกข์ทรมานลำบาก จึงคิดหาอุบายแก้ไขเพื่อช่วยให้เขาได้รอดพ้นจากทุกข์อันนั้น ด้านมุทิตา หมายถึง การมีจิตใจที่พลอยยินดีเมื่อได้เห็นได้รับทราบที่ผู้อื่นได้ดี ด้านอุเบกขา หมายถึง การมีจิตใจ ที่วางเฉยเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ โดยที่ตนเองไม่สามารถช่วยเหลือเขาได้ คุณธรรมและจริยธรรมนับเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การขาดคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งในส่วนบุคคลและวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ดังพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชว่า “การจะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือ ให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วยเพราะเหตุว่าความรู้ที่เหมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้หยุดยั้ง เคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้วเป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัย

หรือทางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้ยวดยานเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิคือปลอดภัย บรรลู่วัตถุประสงค์ ” (พระประกอบ ถิรจิตโต, 2558)

การปกครองท้องถิ่นเป็นโรงเรียนฝึกปฏิบัติที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ ทั้งนี้เพราะเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตัดสินใจปัญหาซึ่งมีลักษณะเป็นปัญหาของท้องถิ่นตนเอง แต่การปกครองท้องถิ่นของไทยตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบันโดยเฉพาะก่อนมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หรือเป็นที่รู้จักกันในนามของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนั้น ยังขาดลักษณะการปกครองตนเองของท้องถิ่นที่แท้จริง ทั้งนี้ เนื่องจากหน่วยการปกครองตนเองของท้องถิ่นยังถูกควบคุมจากส่วนกลางค่อนข้างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอำนาจหน้าที่การบริหารงานบุคคล และการหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในท้องถิ่นผลก็คือ “ท้องถิ่นไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งไม่อาจริเริ่มจัดบริการตลอดจน กำกับดูแล และควบคุมการบริหารท้องถิ่นของตนเอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะเป็นผู้ที่นำพาชุมชนไปสู่ความเจริญ และประชาชนจะได้รับประโยชน์สูงสุดและมีความเป็นอยู่ที่ดีที่สุดในที่สุดต่อไป และการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกต่อประชาชนและเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนที่สุดองค์กรหนึ่งซึ่งจะเห็นได้ว่าได้มีหลายหน่วยงานที่ได้ถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่เห็นได้ชัดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญและใกล้ชิดกับประชาชนมากพอสมควรซึ่งการให้บริการแก่ประชาชน การสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ก็เป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องยึดถือเป็นสำคัญ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565)

เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูล จังหัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลเขาพระ จำนวน 12 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 8,045 คน โดยมีเนื้อที่ประมาณ 171 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 106,875 ไร่ (เทศบาลตำบลเขาพระ, 2566) ซึ่งเทศบาลตำบลมีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมและบริหารราชการตามกฎหมาย ซึ่งผู้บริหารที่ดีควรยึดหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (สุสสวัสดิ์ ชัชวาล, 2547) และประกอบกับควรมีหลักพรหมวิหารธรรมซึ่งเป็นธรรมของพรหมหรือของท้าวผู้เป็นใหญ่ อันได้แก่ เมตตา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี และ อุเบกขา คือ การวางเฉย เทศบาลเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้บริหาร มีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานของ ผู้บริหาร เพราะเมื่อใดผู้บริหารนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการบริหารงานเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในพื้นที่และจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด แต่ในปัจจุบันผู้บริหารเทศบาลส่วนมากเมื่อมีอำนาจและบารมีจะใช้ความคิดของตนเองเป็นใหญ่ในการบริหารงาน จนลืมนำ หลักธรรมมาใช้ในการบริหาร เช่น ขาดความเมตตา เป็นการขาดความรักและความหวังดีอย่างแท้จริงต่อประชาชน ขาดความกรุณา คือขาดความสงสารและคิดหาทางช่วยเหลือประชาชนให้พ้นทุกข์อย่างจริงจัง ขาดมุทิตา โดยกีดกันไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความสามารถเต็มที่ และขาดอุเบกขา คือ ขาดการวางเฉยและเป็นกลางต่อประชาชน

ดังนั้น จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูล จังหัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลจากการวิจัยมาบูรณาการร่วมกับการบริหารงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเขาพระ และได้ทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อผู้บริหารในการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบล เขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) ตัวแปรอิสระ ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ 2) ตัวแปรตาม ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านเมตตา 2) ด้านกรุณา 3) ด้านมุทิตา และ 4) ด้านอุเบกขา
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ คำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจำนวนประชากรมากน้อย คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 381 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยใช้แต่ละชั้นเป็นตัวแบ่งชั้นภูมิกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นชั้นตามสัดส่วน แล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกและตามดุลยพินิจ (สุจินต์ ธรรมชาติ, 2548) ของผู้วิจัยด้วยการแจกแบบสอบถาม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) กำหนดการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยปลัดเทศบาลตำบลเขาพระ กำนันตำบล เขาพระ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 และตัวแทนประชาชนในตำบลเขาพระ รวม 5 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะสถานภาพของประชากรที่ใช้ในการศึกษา 2) วิเคราะห์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย 4) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามแบบแก่กลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณและเก็บกลับด้วยตนเอง และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างด้วยตนเอง
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560) มีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะสถานภาพของประชากรที่ใช้ในการศึกษา 2) วิเคราะห์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการแจกแจงความถี่

(Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย 4) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

ข้อ	การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหาร เทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับความ คิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	หลักเมตตา (ความรักใคร่ ประารถนาดีอยากให้คนอื่นมีความสุขมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์)	4.44	0.28	มาก
2.	หลักกรุณา (ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อน)	4.47	0.32	มาก
3.	หลักมุทิตา (ความยินดี มีจิตผ่องใสแช่มชื่นเบิกบาน อยู่เสมอพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข)	4.51	0.31	มากที่สุด
4.	หลักอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา)	4.50	0.29	มาก
โดยรวม		4.48	0.24	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทุกหลักธรรม ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.24) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักธรรม โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า หลักธรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักมุทิตา (ความยินดี มีจิตผ่องใสแช่มชื่นเบิกบาน อยู่เสมอพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.31) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ หลักอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.29) อยู่ในระดับมาก และหลักธรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักเมตตา (ความรักใคร่ ประารถนาดีอยากให้คนอื่นมีความสุขมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.28) อยู่ในระดับมาก มีดังนี้

1.1 หลักเมตตา (ความรักใคร่ ประารถนาดีอยากให้คนอื่นมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ มีความปรารถนาดี อยากให้ผู้ที่บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปมีความสุขเพียงใด และท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ เป็นผู้ที่มิมีจิตอันเป็นไมตรีต่อผู้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ มีความเป็นกันเองกับผู้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปตามกาลเทศะที่สมควร เพียงใด อยู่ในระดับมาก และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ เป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อผู้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปเพียงใด ที่จะให้ทำงานอย่างมีความสุข เพียงใด อยู่ในระดับมาก

1.2 หลักกรุณา (ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อน) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปน้อยสุด พบว่า ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ มีความยุติธรรมในการให้ขวัญและกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป เพียงใด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ เอาใจใส่ดูแลทุกข์สุข และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปตามสมควร เพียงใด อยู่ในระดับมากที่สุด และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ มีความสุภาพ อ่อนโยนต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป เพียงใด อยู่ในระดับมาก

1.3 หลักมูทิตา (ความยินดี มีจิตผ่องใสแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้มีสุข) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปน้อยสุด พบว่า ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ ยกย่อง เผยแพร่ คุณความดีของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป และยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เพียงใด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้รับประโยชน์อันควร เพียงใด อยู่ในระดับมาก และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ เป็นผู้แนะชี้แนะแนวทางให้เกิดการกระทำดี เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป เพียงใด และหัวข้อท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ นำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นและชุมชน ช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน เพียงใด อยู่ในระดับมาก

1.4 หลักอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปน้อยสุด พบว่า หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ สามารถควบคุมอารมณ์ ช่มใจ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี เพียงใด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ ไม่ซ้ำเติมผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป เมื่อประสบความเดือดร้อน เพียงใด และท่านเห็นว่าผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ ปฏิบัติตนด้วยความเยือกเย็นสุขุม รอบคอบในการบริหารงาน เพียงใด อยู่ในระดับมากที่สุด และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ท่านเห็นว่าผู้บริหาร เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และองค์กร ๆ ได้ดี เพียงใด อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักเมตตา ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักเมตตา ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ในยามที่ลูกน้องมีความสุข หน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัวดำเนินไปได้ อย่างราบรื่น ก็ควรสนับสนุน ส่งเสริมให้พวกเขาได้มีความสุขกับชีวิตอย่างยั่งยืน คอยหมั่นสังเกตและซักถามความเป็นอยู่ของลูกน้อง จะทำให้พวกเขารู้สึกว่าหัวหน้าเอาใจใส่และห่วงใยพวกเขาจากใจจริง เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดี ที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักกรุณา ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอ พิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ในยามที่ลูกน้องประสบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องงานหรือเรื่องส่วนตัว ก็ควรจะยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม เวลานี้เป็นเวลาที่เราต้องการการสนับสนุนมากที่สุด ซึ่งหลายครั้งสิ่งที่พวกเขาต้องการอาจเป็นแค่เพียงคำพูดที่สร้าง แรงบันดาลใจ หรือคำพูดที่ให้กำลังใจ เป็นได้ สิ่งที่สำคัญคือ หัวหน้าจะต้องไม่ทอดทิ้งกันในวันที่พวกเขามีปัญหา

2.3 แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักมูทิตา ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอ พิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในยามที่ลูกน้องประสบความสำเร็จ ทำผลงานได้ดี ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง

ก็ควรแสดงความยินดีด้วยจากใจจริง อย่างกลัว่าลูกน้องจะได้ดีขึ้นมาจนเหนือตนเอง แต่กลับควรส่งเสริมอย่างเต็มที่และภาคภูมิใจเสียด้วยซ้ำว่าคนที่ตนเองดูแลมาตั้งแต่ต้น กำลังได้รับความก้าวหน้า เหมาะสมกับความสามารถและความทุ่มเทที่เขาได้ให้กับองค์กร

2.4 แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักอุเบกขา ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ความหวังดีควรมีขอบเขตและตั้งอยู่บนความยุติธรรม มีหลายครั้งที่แม้ว่าจะเกิดความปรารถนาอยากช่วยเหลือลูกน้องในยามที่เดือดร้อน แต่หากสิ่งที่ลูกน้องทำเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น มีการยกยอก คดโกงบริษัท ทำผิดกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้ต่อให้เป็นลูกน้องคนสนิทก็ไม่ควรยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ ควรปล่อยให้เขาได้รับผลจากการกระทำไปตามที่ควรจะเป็น

อภิปรายผล

1. การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักมูทิตา อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ หลักเมตตา หลักกรุณา และ หลักอุเบกขา อยู่ในระดับมาก เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากผู้บริหารเทศบาล ซึ่ง คือ นายกเทศมนตรีตำบลเขาพระนั้นถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ที่มาจากกาเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งผู้บริหารเทศบาล เป็นบุคคลที่อาสาเข้ามาทำงานหรือพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ท้องถิ่นมีการพัฒนาในทุกด้าน ดังนั้นเมื่อผู้บริหารเทศบาลได้ดำเนินบริหาร จัดให้บริการสาธารณะอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ส่งผลให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งย่อมนำมาซึ่งความยินดีของผู้บริหารเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรทิพย์ อนุพัฒน์ และคณะ ได้ทำการศึกษารื่องพรหมวิหาร 4 : กับการบริหารงานบุคคลในองค์กร จากการศึกษาสรุปได้ว่าการบริหารงานบุคคลเป็นหน้าที่ที่สำคัญมากในองค์กร เพราะคนคือองค์รวมของความซับซ้อนผู้บริหารจะต้องใช้ศาสตร์คือความรู้ และศิลป์คือทักษะหรือศิลปะในการสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในด้านต่าง ๆ ดังนั้น “ผู้บริหาร” ซึ่งต้องดูแลทุกข์และสุขของบุคลากรในองค์กรจึงต้องมีพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข ผู้บริหารควรมีความปรารถนาดีต่อทุกคนและให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความสุข 2) กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์ ในยามที่ผู้ใต้บังคับบัญชาประสบปัญหาผู้บริหารควรให้กำลังใจพร้อมช่วยเหลือและสร้างแรงบันดาลใจถือเป็นสิ่งสำคัญ 3) มูทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี เมื่อลูกน้องประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน เจ้านายก็ควรแสดงความยินดีด้วยความจริงใจ 4) อุเบกขา ความหวังดียอมมีขอบเขตและตั้งอยู่บนความยุติธรรม จะเห็นได้ว่าหลักพรหมวิหาร 4 นี้ ครอบคลุมทุกสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับทุกเรื่องในชีวิต ไม่ใช่เฉพาะกับเรื่องการทำงาน ไม่จำกัดเฉพาะคนที่เป็เจ้านาย แต่คนที่เป็ลูกน้องก็สามารถใช้หลักการนี้ในการดำเนินชีวิตได้เช่นกัน หากต่างฝ่ายต่างอยู่ร่วมกันด้วยความปรารถนาดีต่อกันซึ่งผู้บริหารนอกจากจะมีความรู้ความสามารถ และทักษะในการบริหารงานแล้ว ความเป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจ และมีจริยธรรมที่น่าเลื่อมใสศรัทธาถือเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่จะเป็นส่วนเสริมให้ผู้บริหารนั้นสามารถบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักครองตน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้ประเสริฐซึ่งส่งผลให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (พรทิพย์ อนุพัฒน์ และคณะ, 2566) แต่อาจจะไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ โสมจิราวดี จำปาสิทธิ์ และคณะ ได้ทำการศึกษารื่อง การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) ส่วนด้านเมตตา (ความรัก) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.97$) ซึ่งหลักพรหมวิหาร 4 เมื่อนำไปใช้ในแต่ละพื้นที่ซึ่งแต่ละพื้นที่

มีความแตกต่างกันทุกมิติ ดังนั้นการบริหารของผู้บริหารเทศบาลย่อมแตกต่างกันได้เช่นกัน (โสมจิราวดี จำปาสิทธิ์ และคณะ, 2563)

2. แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบล เขาพระ อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระต้องยึดหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นแนวทางในการบริหารงาน เพราะ หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่สอนให้ประพฤติและปฏิบัติ หรือควบคุม กำกับทางจิตใจของมนุษย์ให้อยู่กับสังคมในโลกปัจจุบัน โดยการแสดงออกในด้านความ รักความปรารถนาให้ทุกคนมีความสุขและให้มีจิตใจสงสาร คิดช่วยเหลือผู้อื่น รวมทั้งสัตว์ทั้งหลายให้ พ้นทุกข์ รวมถึงด้านจิตใจ พลอยยินดีกับคนที่เขาได้ดีมีความสุข รวมถึงอาการที่แสดงออกด้วยความเที่ยงตรงเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง ด้วยรักและซึ้งใคร ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ผู้ใดมีพรหมวิหาร 4 ผู้นั้นย่อมมีจิตใจ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปุณณภา ปริเมธาชัย และคณะ ที่กล่าวว่า ผู้บริหารองค์กรควรยึด 1) หลักเมตตาเป็นหลัก เพราะการที่ผู้บริหารจัดการมีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขทั้งที่เป็นสุขทางกายและทางใจจะทำให้ผู้บริหารและบุคลากรจะช่วยกันทำงานได้ดี 2) กรุณา คือ การจะบริหารจัดการขององค์การส่วนจังหวัดต้องมีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายและความไม่สบายใจ การมีความกรุณาของผู้บริหารจะทำให้บุคลากรในองค์การส่วนจังหวัดมีความรู้สึกสบายในการทำงานแล้วในการบริหารจัดการขององค์การส่วนจังหวัดจะเป็นไปในทางที่ดี 3) มุทิตา คือ ผู้บริหารจัดการขององค์การส่วนจังหวัดมีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี หรือเห็นบุคลากรในองค์การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า การที่มีความมุทิตาหรือรู้จักความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การบริหารจัดการขององค์การส่วนจังหวัดจะช่วยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารที่ดีและมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น 4) อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย การบริหารจัดการบางครั้งผู้บริหารควรวางใจเป็นกลางในขณะบุคลากรไม่มีส่วนร่วมหรือสามัคคีกันต้องพิจารณาเห็นว่า ใครทำดีย่อมได้ดีตามกฎหมาย ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ(ปุณณภา ปริเมธาชัย และคณะ, 2565)

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลเขาพระ อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านมุทิตา อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเมตตา กรุณา และอุเบกขา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารเทศบาล ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลเขาพระนั้นถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ซึ่งผู้บริหารเทศบาล เป็นบุคคลที่อาสาเข้ามาทำงานหรือพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ท้องถิ่นมีการพัฒนาในทุกด้าน ได้ดำเนินบริหาร จัดให้บริการสาธารณะอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ส่งผลให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งย่อมนำมาซึ่งความยินดีของผู้บริหารเทศบาล 2) แนวทางส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร ผู้บริหารต้องยึดหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นแนวทางในการบริหารงาน เพื่อควบคุม กำกับทางจิตใจให้อยู่กับสังคมในโลกปัจจุบัน โดยการแสดงออกในด้านความ รักความปรารถนาให้ทุกคนมีความสุขและให้มีจิตใจสงสาร คิดช่วยเหลือผู้อื่น รวมทั้งสัตว์ทั้งหลายให้ พ้นทุกข์ รวมถึงด้านจิตใจ พลอยยินดีกับคนที่เขาได้ดีมีความสุข รวมถึงอาการที่แสดงออกด้วยความเที่ยงตรงเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง ด้วยรักและซึ้งใคร ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ผู้ใดมีพรหมวิหาร 4 ผู้นั้นย่อมมีจิตใจ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ของตนเองและผู้อื่นควรมีการมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถ และควรมีการให้คำปรึกษา สำหรับข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง ด้านกรุณา ผู้บริหารควรมีการให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม และควรมีการให้โอกาสผู้ที่มิผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมิน ปรับปรุงตนเอง และเข้าร่วมงานต่อ ด้านมุทิตาผู้บริหารควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ และควรแสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษกับผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่เสมอ และด้านอุเบกขา ควรวางใจเป็นกลาง และสั่งการงานภายใต้ขอบเขตอำนาจ และหน้าที่ตามความ เหมาะสม และควรมีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจ และประเมินผลงานอย่างยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.dla.go.th/visit/plan2565.pdf>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- เทศบาลตำบลเขาพระ. (2566). ข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2567 จาก <https://khaopracity.go.th/detail.php?id=1698>
- บุญณภา ปรีเมธายี และคณะ. (2565). การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 8(1), 199-210.
- พรทิพย์ อนุพัฒน์ และคณะ. (2566). พรหมวิหาร 4: กับการบริหารงานบุคคลในองค์กร. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร., 9(1), 255-266.
- พระประกอบ ธีรจิตโต. (2558). การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. (2547). การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจินต์ ธรรมชาติ. (2548). การวิจัยภาคปฏิบัติวิธีลัด. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- โสมจิราวดี จำปาสิทธิ์ และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดนครราชสีมา. วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 88-101.